

на свирача да овладее “ритъма от дете още” [Б., с. 17].

Някои от големите майстори са свирали преди зурната и на други духови инструменти – свирки, дудуци, кларинети. Първата си свирка М. К. от Разлог направил сам – като дете, овчарче, от стар слънчоглед. След това си купил свирка, баща му, известен тъпанджия, го чул как свири и решил да го прави музикант. Научил го да чука на тъпан, а да свири на зурна като *глашник* го научили свирачите от групата на баща му, като го взимали с тях по сватби. Преди казармата започнал да изпъква като *майстор* зурнаджия. По същото време си купил кларинет и заедно с брат си, тромпетист, направил съвременен оркестър. На този инструмент се учил да свири сам, по слух. Отказал се и се посветил на зурната, защото тя била по-търсена на сватби [М. К., с. 22, с. 28].

Свирилият на кларинет С. К. от Кавракирово признава, че като зурнаджия дължи много на този си опит: “Научих много такива мажор-миньор, докато ей сега баща ми да го питаш, той не знае какво е мажор-миньор. Свири право” [С.К., 10/2001, с. 23].

МАЙСТОРЪТ

Обучението е завършено и младият зурнаджия свири в група. За петричкия стил е характерно свиренето в група от две зурни (на първата – *майстор*, изпълняващ мелодията, на втората – *глашник*, свирещ бурдонния втори глас) и тъпан. За гоцеделчевския – две зурни и два тъпана, по-рядко една зурна и един тъпан, като и двете зурни свирят мелодията. В зурнаджийските групи свирачът на първа зурна се нарича *майстор*, а на втора – *глашник* или *чирак*. В текста се разглеждат не само *майсторите* – свирачи на първа зурна, водачи на група, а и пълноправните зурнаджии, които свирят в група и притежават качества на професионалисти. В този смисъл майстори са и *глашниците*, и *чираците*. Според интервюирани зурнаджии от петричката школа, за да си добър *глашник*, трябва да можеш да свириш дори по-майсторски от водача *майстор*. “Още по-трудно е. Щото глашника трябва непрекъснато тона да не мърда. Сега мога непрекъснато да ти свиря... и един час” [И., с. 6]. “На мене ми трябва майстор да глаши. И да нема мойта пръстовка, да има чистота в духовката... Бързо да смени гами, две-три гами...” – казва водач на група от Кавракирово и твърди, че “баш германци” (най-добри *глашници*) са петричани: “германци, понеже са майстори” [С.К., 03/2001, с. 11].

Според петрички зурнаджии, има *майстори* и *баш майстори*. *Майстор* е този, който свири *мелодията*, който “бега от най-тънкото до най-дебелото”, който “свири по желанията на хората – какава песна искат”. За разлика от него *глашникът* “поддържа такта и мелодията на майстора”, като “нанекъде наравно свири, нанекъде държи ритъма”. По-високо от *глашника* и *майстора* в зурнаджийската йерархия е *баш майсторът*: “стар майстор или баш майстор е като учител – майстор за сички” [АИФ, I № 100, с. 14, с. 29].

Както беше споменато, един свирач разбира, че е станал майстор, когато е овладял инструмента – има правилно дишане, работа с устата и пръстите, може да изпълнява правилно мелодиите, има репертоар. Към тази “вътрешна” позиция – музикантът за себе си, може да се добави и външна гледна точка – музикантът за другите. Интервюираните свирачи по един или друг начин съчетават двете, когато обясняват зурнаджийските критерии за майсторство. Според дъбнишки свирач за преминаването